

23.2.6.1 Valrichting bepalen

Loop op voldoende afstand rond de boom om in te schatten naar welke kant de stam helt, en waar het meeste gewicht van de takken zit. Onderschat de wind niet. Werk als er (bijna) geen wind is. Zeker als er blad op de boom is. Als je alle blaadjes samentelt krijg je een gigantisch zeil! En wind kan binnen een seconde een kwart van richting maar ook van sterkte veranderen. 📖

Kijk waar andere bomen, (elektriciteits)kabels, gebouwen, omheiningen, waterlopen en lege ruimte zijn. Span bij een hoge boom met onzekere valrichting of weinig valruimte een of meer geleidetuwen. Als de boom niet te hoog is kan je er een anker ingooien. (Jaa, met een touw er aan..)

Als je een touw of ketting met een lus of een anker in de kruin vastmaakt zou het bevestigingspunt moeten liggen op het verlengde van het touw naar het middelpunt van de stam. Als het daarnaast ligt, vb. op de zijkant van de stam, of op een tak, kan door het trekken (als de baard (gedeeltelijk) doorgezaagd is) de stam rond zijn as gaan draaien, waardoor het zwaartepunt van de boom verandert en de valrichting dus mogelijk ook.

Bij een kleine boom kan de helper met een lange staak langs achter (buiten bereik van een eventueel teruggetrokken zaag) duwen. Dit heeft enkel effect net voor de boom valt, ervoor of erna niet (meer). Met feeling en timing werkt het.

Vermijd: boom velt man!

♣ *Een getrouwde man leeft langer. Toch? Nee, het lijkt langer.*

Heb geen eindeloos vertrouwen in touwen en kettingen. Een vallende boom breekt ze makkelijk. Dat maakt van stalen kabels gevaarlijke zwepen die ledematen kunnen afhakken.

Als je hoge bomen velt, vergis je dan niet in de **hoogte** 📖. Dat is vaak moeilijk in te schatten. Ga er maar van uit dat ze minstens 1/3de tot 2x hoger zijn dan je denkt!! Tijdens het vellen laat je niemand (behalve de helper) in een straal van 2x die verwachte vallengte rond de boom komen. Zeker niet om te helpen trekken. Meestal is het niet verstandig van een vallende boom weg te lopen. Hij komt verder dan je denkt, en slaat je neer. Loop naar het takloze deel van de stam, daar kan je naast gaan staan. Probeer het verstandig in te schatten. Let op: de vallende kruin kan wat uitzwaaien, en de vallende onderkant kan door de takken terug omhoog (en weer omlaag, en zelfs naar achter) slaan.

Maak voor je begint te zagen ruimte om te werken en vluchtwegen vrij. Maak de stam takvrij, zo hoog als dat veilig kan. Maak de voet vrij van grond en steentjes. Die maken je zaag bot. Let op of er geen stukken omheiningdraad of spijkers in het hout zitten. Zaag aan de kant waar de boom moet vallen een grote spie kort boven de grond uit de stam in een hoek van ongeveer 45°. Boeken en cursussen zeggen dat je tot 1/5de diep in de stam mag zagen. Ik zaag nooit minder diep dan 1/2de. Liever nog iets meer. (Behalve voor holle of rotte bomen.) Als je de valkerf 📖 wil gebruiken om de boom in een

gewenste richting te doen vallen is dat nodig. Zo komt het valgewicht boven de holte i.p.v. op de stam, en heb je meer controle.

Straks ga je langs achter (eventueel een paar centimeter hoger dan de voorste vlakke snede) de stam (gedeeltelijk) doorzagen. Om het hout zo weinig mogelijk te laten inscheuren bij het vallen, maak je op dezelfde hoogte aan de zijkanten een zaagbladdiepe snede. Als de voet zeer dik is kan je ook aan de zijkant een stuk wegzagen. Niet te diep naar de kern, eerder recht naar onder. Niet te veel, want het vermindert de controle op de valrichting. Maar liefst zo veel dat het resterende deel dat blijft staan korter is dan het zaagblad, zodat je er in één keer door kan.

Daarna zaag je van achter naar voor. Let op de ingang van de zaagsnede. Als die groter wordt is de boom aan het vallen. Als die kleiner wordt komt hij de verkeerde kant uit. Houd de zaag draaiend om te vermijden dat ze vastgekneld wordt. Haal ze er aan de zijkant uit, en sla twee wiggen in de achterkant voor je weer verder doet. Of span het touw of de lier. Laat een paar centimeter houten verbinding op het scharnierpunt staan (📖 de baard). Dit is de laatste controle voor de valrichting. Als je die zou doorzagen kan de boom draaien, vb. door foute inschatting van de gewichtsverdeling, wind... Een vallende boom kan je niet van richting doen veranderen. Probeer niet te duwen, (zet de zaag uit en) maak je weg.

Ik erger me eraan als ik zie dat, om comfortabel te zagen, mensen een stomp van 15 tot 75cm van het meest waardevolle stamhout laten staan. Een onbegrijpelijke verkwisting, en bovendien hinderlijk voor doorgang en bewerking (maaïen ed.). We maakten met een boshak de stam zo laag mogelijk, tot op het maaiveld, grond en steenvrij om te zagen.

Een **velhevel** 📖 is een soort koevoet om kleine bomen (tot diameter 20-30 cm) in de juiste richting te laten vallen. Je drukt het brede mes van de hefboom achteraan midden in de zaagsnede om bomen over hun dode punt te heffen. Til met gebogen benen en rechte rug.

Sommige velhevels hebben ook een scharnierende kantelhaak om liggende stammen te draaien.

Trekken met een touw werkt net voor en bij het begin van de val. En dan wegwezen. Een fout vallende boom kan je met een touw niet tegenhouden. Eenmaal de boom aan het vallen is heeft trekken (met mankracht) geen zin meer. We liepen dan naar de stam toe, niet van de kruin weg. Je hebt geen ogen op je rug. De vallende stam is makkelijker in te schatten en te ontwijken dan een hoge en brede kruin.

Een holle boom of een met rotte plekken is onvoorspelbaar.

Als je in een dicht bos werkt blijft de boom soms rechtstaan tussen de takken van de omringende bomen. Vooral bij dennen. Vaak kan je de stam gewoon doorzagen. Veel van het gewicht wordt door de takken van de andere bomen gedragen. Je kan de stam dan een beetje oplichten en ermee wegrennen terwijl de boom valt. Zelfs bij zware bomen lukt dat echt. Als het niet lukt, of de boom blijft schuin tussen de ander hangen, dan zit er niets anders op dan telkens het onderste stuk van de stam (op heuphoogte) af te zagen,

zodat hij steeds een beetje dieper zakt en valt. Als je brandhout nodig hebt is dat geen probleem. Anders wel jammer van het hout.

♪ De kunst van te leven is thuis te zijn alsof men op reis is. Godfried Bomans